

GÖNÜLLÜ MÜZİK OLAYLARI: KAVRAMSAL BİR GİRİŞİM VOLUNTARY MUSIC EVENTS: A CONCEPTUAL INITIATIVE

Burçe ULUBİLGİN*

Öz

Müziksel tınının ve toplumsal parametrelerin bir arada bulunduğu müzik olayları, müziksel davranışların çözümlenmesinde incelenebilecek temel bir unsur olarak iş görür. Etnomüzikoloji disiplini için ise müzik olayları, inceleme yapılan topluluğun ya da grubun müziksel ve kültürel parametrelerini barındırması nedeniyle önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle müziksel olayların sınıflandırılması ve bu sınıflandırmalara dair saptamalar, müzik araştırmaları için bir yol gösterici görevindedir. Ancak bu konuda yapılan çalışmaların günümüz müzik olaylarını sınıflandırmak için yeterli olmaması yeni bir sınıflandırma ihtiyacı doğurur.

Çalışmanın amacı müzisyenlerin doğrudan maddi kazanç elde etmediği müzik olaylarını sınıflandırmaktır. Bunun için "gönüllü müzik olayları" kavramı tarafımca önerilmektedir. Çalışmada, önerdiğim bu kavramın sınırları çerçevelenecek, gönüllü müzik olaylarına dair somut örnekler olarak "O Ses Türkiye", "Bora'yı Anma Konseri" ve "DİSK Korosu" müzik olayları etnografik olarak incelenerek sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler Müzik olayları, Gönüllü, Kültürel Sermaye, Simgesel Sermaye, Toplumsal Sermaye.

Abstract

Music events are the most fundamental element that can be studied by analyzing musical behavior. For the discipline of ethnomusicology, music events have an important place due to containing musical and cultural parameters of the group or community studied. Therefore, classification of musical events and determinations regarding these classifications would guide for music research. However, studies in this subject are not enough to classify contemporary music events. For this reason, a new classification is needed.

The aim of this study is to classify music events in which musicians do not obtain the direct financial gain. Therefore, the concept of "voluntary music events" is suggested by this study. In the study, the boundaries of this suggested concept will be framed and "The Voice of Turkey", "Memorial Concert for Bora" and "Confederation of Revolutionary Workers' Unions (DİSK) Choir" music events will be ethnographically examined and explained as concrete examples of volunteer music events.

Keywords: Music Events, Voluntary, Cultural Capital, Symbolic Capital, Social Capital.

1.Giriş

John Kaemmer, 1993 yılında yayımladığı *Music in Human Life: Anthropological Perspectives on Music* adlı kitabında müzik olaylarını tanımlar ve sınıflandırır. Ona göre müzik olayları sosyokültürel matrisin müzik ile ya da müzik çerçevesinde şekillenmesidir. 'Müzik ile' ya da 'müzik çerçevesinde' ayrımı müziğin etkinlik ya da olay içerisindeki konumu ile ilişkilidir. Özer (2002: 105-109), müziğin faaliyet içerisindeki konumunu belirtmek için ise "müziksel olay" ve "müziksel etkinlik" ayrımını yapar. Özer (2002), Kaemmer'in (1993) söz ettiği biçimde 'müzik ile' gerçekleşen faaliyetleri müziksel olay olarak ifade eder ve müziğin rolünü 'bağlam tümleyici' biçiminde aktarır. Kaemmer'in 'müzik çerçevesinde' şekillendiğini ifade ettiği faaliyetleri ise Özer (2002) "müziksel etkinlikler" olarak aktarır ve buradaki müziğin rolünü ise 'bağlam oluşturucu' şeklinde ifade eder. Bu ayrıma göre müziğin faaliyetin gerçekleşmesinde yardımcı bir unsur olduğu düğün, eğlence, tören gibi aktiviteler müziksel olay; müziğin, faaliyetin gerçekleştirilmesinde ana unsur olduğu konser, dinleti gibi faaliyetler ise müziksel etkinlik olarak ifade edilebilir. Bu çalışmada kullanılan "müzik olayları" kavramı ise Özer'in (2002) söz ettiği bağlam tümleyici anlamına ek olarak müziksel etkinlik anlamında da kullanılan bağlam oluşturucu anlamı ile Kaemmer'in (1993) bir bütünü ifade etmek için kullandığı şekli ile alınacaktır.

Müzik olaylarının bir toplumun müzik yaşamının çeşitli yönlerini öğrenmede anahtar rol üstlendiğini de ifade eden Kaemmer (1993), müzik olaylarını sınıflandırır ve bunlara yönelik özellikleri açıklar. Ancak günümüzde hızla değişen müzik türleriyle birlikte müzik olayları da çok çeşitli bir hal almış, tüm müzik olaylarını sınıflandırabilen bir çalışmanın yapılabilme olasılığını da giderek azaltmıştır. Bu durum Kaemmer'in (1993) sınıflandırmasının da işlevini yitirmesine neden olur.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Bilimleri Anabilim Dalı.

Günümüzde var olan tüm müzik olaylarını sınıflandırmak, daha geniş çaplı bir başka çalışmanın konusu olabilir. Ancak bu çalışmada, müzisyenin doğrudan maddi kazanç elde etmediği müzik olayları tanımlanarak sınıflandırılacaktır. Geçmişten bu yana müzisyenin maddi kazanç, yani ücret karşılığı müzikal pratiği gerçekleştirmediği müziksel olaylar mevcut olmaktadır. Eylemlerde yapılan müzik performansları, bağış için düzenlenen konserler ile hapisane, hastane gibi yerlerde moral vermek için düzenlenen dinletiler bu müziksel pratiklere örnek gösterilebilir. Tüm bu örneklerde, pratik sonucu elde edilen bir gelir dahi olsa müzisyen kişisel amaçlar ile bu geliri hedeflemez ve kullanmaz. Burada daha çok elde edilen ve elde edilmek istenen, toplumsal ve sosyal fayda yaratma, toplumsal problemlerin çözümüne katkı sağlama, toplumun belirli bir kısmını ilgilendiren politik düşünceleri paylaşma şeklinde olabileceği gibi tanınırlık ve prestij sağlama da olabilir.

Bu tür müzik olaylarını tanımlayan bir kavramın bulunmaması bunun için yeni bir kavram oluşturulması ihtiyacını beraberinde getirir. Bunun için müzisyenin maddi anlamda bir kazanç talep etmediği bu tür müzik olaylarına “gönüllü müzik olayları” kavramı tarafımda önerilmektedir.

2.Gönüllü Müzik Olayları

Çalışmada, müzisyenin bir ücret karşılığı olmaksızın gerçekleştirdiği müzik olaylarını tanımlamak için “gönüllü” kavramı önerilmektedir. Bunun nedeni yerine düşünülen “fahri” ya da “ücretsiz” gibi kavramların sınıflandırma ile doğrudan ilişkili olarak kullanılmayacağına düşünülmüştür. Gönüllü kelimesi İngilizcede yer alan hem gönüllü faaliyeti yapan kişi anlamında kullanılan “volunteer”e hem de gönüllü eylemin kendisi olarak “voluntary” kelimelerine karşılık gelmektedir. Bu kelimelerin Türkçe karşılıklarında ise “ücretsiz”, “fahri”, “özgür irade ile yapılan”, “özgeci”, “kasıtlı yapılan” anlamları yer almaktadır. Müzik olaylarını ‘ücretsiz müzik olayları’ olarak tanımlamak müzisyenlerin adlıği bir ücretin olmayışı anlamından çok dinleyici kitlesinin bir ücret ödemediği dahil olduğu pratikleri çağrıştırmaktadır. Bu nedenle ücretsiz kavramı tercih edilmemiştir. Fahri kavramı ise ‘onursal’ kelimesi ile eş anlamlıdır ve bu nedenle müzisyenin ücret almadan gerçekleştirdiği faaliyetleri tanımlamak için uygun olmaz. Bunun için seçilen gönüllü kavramının ise birden çok çağrışımı nedeniyle çalışmada kullanıldığı biçimiyle anlamını belirleme ihtiyacı doğar.

Gönüllü, hiç bir yükümlülüğü yokken bir işi yapmayı üstlenen kişi anlamı taşımaktadır. (Türk Dil Kurumu, 2006) Gönüllü yapılan iş ise ticari bir beklenti olmaksızın gerçekleştirilen faaliyet olarak ifade edilebilir. Bunun yanı sıra Türkçede çoğunlukla sivil toplum kuruluşlarında çalışan kimseler ve burada yapılan faaliyetleri tanımlamak için kullanılması, kavramın anlamını yalnızca “özgeci” yapısıyla sınırlamaya ve sığlaştırmaya neden olur. Özgeci, “kişisel yarar gözetmeksizin başkası yararına çalışan kimse” demektir (Türk Dil Kurumu, 2006). Ancak sivil toplum kuruluşlarında yapılan çalışmalar dahi, tamamıyla kişisel çıkarından arınmış değildir. Pierre Bourdieu, ister maddi ister simgesel unsurlara yönelik olsun, bütün pratiklerin temelinde ‘çıkarlı’ olduğunu iddia eder (Swartz, 2011: 143). Bu nedenle gönüllü kavramının yalnızca başkası yararına yapılan faaliyetleri kapsamadığı, bu çalışmada da tüm yönleri ile özgeci bir faaliyet olarak kullanılmadığı ifade edilebilir.

Gönüllü kavramının bir başka anlamı ise İngilizcede “unsalaried” ve “complimentary” gibi kelimelerle de ifade edilen ‘ücretsiz’, ‘bir ücret karşılığı yapılmayan’ anlamlarıdır. Doğrudan ücretsiz kelimesinin bu tür müzik olaylarını tanımlamakta neden kullanılmayacağını açıklamıştık. Bunun yerine çalışmada gönüllü kavramının kullanılmasındaki nedenlerden birini de kavramın bu anlamı oluşturmaktadır. Gönüllü kavramının bir diğer anlamı ise ‘gönüllü asker’ ifadesinde olduğu gibi “hiçbir yükümlülüğü yokken bir işi yapmayı üstlenen kimse” anlamıdır (Türk Dil Kurumu, 2006).

Tüm bu ifadelerden hareketle çalışmada kullanıldığı biçimiyle gönüllü kavramı; simgesel çıkarların şekillendirebildiği, hiç bir yükümlülüğü, işi yapma zorunluluğu yokken doğrudan bir ücret olmaksızın gerçekleştirilen faaliyetler ve bu faaliyetleri gerçekleştiren kimsedir. Bu tanımdan hareketle *gönüllü müzik olayları* ise, müzisyenin simgesel çıkarları doğrultusunda şekillendirdiği, hiçbir yükümlülüğü yokken gerçekleştirdiği ve doğrudan ticari bir beklentisinin olmadığı, iktisadi sermaye elde etmeyi hedeflemediği, müzik olaylarıdır.

Gönüllü müzik olaylarını müzisyenin kişisel veya toplumsal dürtüleri ile pratiği gerçekleştirmesine bağlı olarak ikiye ayırma gerekliliği ortaya çıkar. Bunun nedeni, ortak biçimde her iki pratikte de ücret alınmamasına karşın pratiklerin gerçekleştiriliş nedenlerindeki ayrımın aracı, müzisyen ve izler kitle davranışlarında da farklılığa neden olmasıdır. Bu sebeple bireysel nedenlerle ücret almadan gerçekleştirilen müzikal pratikler ile toplumsal nedenlerin belirleyici olduğu gönüllü müzik pratiklerini ayırmanın, aracı, izler kitle ve müzisyen davranışlarındaki farklılaşmayı daha net biçimde saptamak adına faydalı olacağı kanısındayım. Buna göre müzisyenin gönüllü müzik olaylarını gerçekleştirmesinde kişisel dürtülerinin

belirleyici olduğu pratiklere *bireysel gönüllü müzik olayları* ve toplumsal meselelerin belirleyici olduğu pratiklere ise *toplumsal gönüllü müzik olayları* kavramlarını önermekteyim.

2.1. Bireysel Gönüllü Müzik Olayları

Bireysel gönüllü müzik olaylarında, müzikal pratiği şekillendiren topluca belirlenmiş bir nedenden ziyade müziksel pratiği gerçekleştiren müzisyen ya da müzisyenlerin kişisel dürtüleridir. Bu tip gönüllü müzik olaylarına örnek olarak, üniversite festivallerinde ücretsiz olarak sahne alan amatör müzisyenler ve müzik grupları, televizyon kanallarında yer alan yarışmalarda sahne alan müzisyenler ile yerel, ulusal ya da uluslararası müzik organizasyonlarında ücretsiz olarak sahne alan müzisyenler gösterilebilir. Bu müzisyenlerin pratiklerini şekillendiren kişisel dürtüler, yani ücret yerine elde etmeyi umdukları hedef kazanımları ise Pierre Bourdieu'nun tanımladığı toplumsal sermaye, kültürel sermaye ve simgesel sermaye kavramları ile açıklanabilir.

Pierre Bourdieu, Karl Marx'ın iktisat alanında kullandığı *sermaye* kavramını sosyolojiye taşıyarak ona sosyal uzamda bireylerin birbirine göre konumunu belirleyen bir birikim anlamı kazandırmıştır (Jaurdien ve Naulin, 2016: 105). Marx'ın iktisadi sermaye kavramına ek olarak Bourdieu üç yeni sermaye çeşidi daha tanımlar ve bunları *kültürel sermaye (cultural capital)*, *toplumsal sermaye (social capital)* ve *simgesel sermaye (symbolic)* olarak adlandırır (Bourdieu, 1984). Bu tanımlamaya göre *kültürel sermaye*, "eğitimsel nitelikten, uyumlu tavır ve tarzlardan veya ilgi çeken ürün ve varlıklara hükmedilmesinden anlaşılabilen bir formdur" (Crossley, 2001'den aktaran Özsoz, 2009: 20). Bourdieu kültürel sermayenin üç farklı biçimde bulunabileceğini söyler. Bunları; *cisimleşmiş halde (embodied state)*, *nesnelleştirilmiş halde (objectified state)* ve *kurumsallaştırılmış halde (institutionalized state)* şeklinde isimlendirir (Featherstone, 1996'dan aktaran, Erol, 2009: 217-218). Cisimleşmiş halde bulunan kültürel sermayeleri yetenek, bilgi ve beceriler olarak sıralar. Nesnelleştirilmiş halde bulunan kültürel sermayeler ise tablolar, kitaplar, cihazlar gibi kültürel mallardır. Bu mallara sahip olmak bireyi diğerlerinden ayıran bir unsur olmalıdır. Kurumsallaştırılmış kültürel sermayeleri de öğrenim yolu ile elde edilmiş unvanlar olarak tanımlar. "Toplumsal sermaye, birbiriyle tanışma ve karşılıklı tanımaya dayalı aşağı yukarı kurumsallaştırılmış kalıcı bir ilişkiler ağına bağlı mevcut veya potansiyel kaynaklar bütünüdür." Simgesel sermaye ise toplumsal tanınırlık ve prestij kavramlarına atıfta bulunur. Bourdieu, tanındığı sürece tüm sermaye türlerinin simgesel sermayeye dönüştüğünden söz eder (Jourdain ve Naulin, 2016: 106-107).

Bu açıklamalardan hareketle bireysel gönüllü müzik olaylarını gerçekleştiren müzisyen ve müzisyenlerin dahil oldukları müzik etkinliklerine bağlı olarak Karl Marx'ın tanımladığı iktisadi sermaye yerine, kültürel sermaye, toplumsal sermaye veya simgesel sermayelerden birini ya da birden fazlasını hedefledikleri söylenebilir. Örneğin, televizyonda gerçekleştirilen bir müzik yarışmasına katılarak performans sergileyen bir müzisyen buradan iktisadi bir sermaye elde edemez ancak, bu müziksel etkinliğin kazandırabileceği ilişkiler ağı, profesyonel ses ve görüntü kaydı, tanınırlık ve prestij ile orada edineceği bilgi ve beceriyi elde etme amacındadır. Burada sözü edilen ilişkiler ağı, örneğin ünlüler, vokal koçları, prodüktörler ve müzisyenler ile kurulacak kalıcı tanıma ve tanınma Bourdieu'nun tanımladığı toplumsal sermaye kavramına denk düşer. Sahip olunan kültürel sermaye olarak müzik yapmanın tanınırlık kazanması ise yine Bourdieu'nun tanımladığı simgesel sermaye kavramı ile örtüşür. Bunun yanında doğrudan bir maddi kazanç sağlamayan müzisyen gelecek maddi kazançları için bu sermaye biçimlerini hedefleyebilir. Örneğin, gerçekleştirdiği ücretsiz müzik pratiği ile tanınırlık sağlayan müzisyen sonrasında elde ettiği tanınırlık ile daha fazla alanda konser verebilir, kazancı da bu doğrultuda artış gösterir. Müzisyen bir biçimde promosyon transferi gerçekleştirmiş olur.

Bireysel gönüllü müzik olaylarında müzisyen ile dinleyiciyi bir araya getiren bir aracı söz konusudur. Aracı çoğunlukla maddi kazanç dürtüsünde olsa da bu durum müzisyen için geçerli olmaz. Aracı, televizyon programı yapımcısı ya da müzik etkinliği organizatörü gibi ticari amaç gözeten bir kişi olabilirken, bahar şenlikleri düzenleyen bir üniversite kurumu olup ticari kaygıdan uzak bir profil de çizebilir. Tüm bu olasılıklar bireysel gönüllü müzik olaylarını "gönüllü" olmaktan çıkarmamaktadır. Bireysel gönüllü müzik olaylarında müzisyen, aracı ve izler kitlenin müzik olayına dahil olma nedenleri toplumsal gönüllü müzik olaylarının aksine birbirinden farklılık gösterebilir. Müzisyen tanınırlık ve prestij kazanma amacı ile pratiğe dahil olurken dinleyici, yalnızca eğlenme sosyalleşme gibi nedenlerle pratiğe dahil olabilir

O Ses Türkiye ses yarışması bu sınıflandırmayı somutlaştırma adına iyi bir örnek oluşturur. O Ses Türkiye ses yarışması orijinal adı The Voice olan bir ses yarışması formatının Türkiye versiyonudur. Türkiye'de de 2011 yılından itibaren yayınlanan ve yayınlandığı tüm ülkelerde ortak kuralları olan yarışmada dört ünlü şarkıcı jüri üyesi bulunur (O Ses Türkiye, 2018). Ön eleme aşamalarını geçen yarışmacılar jüri üyelerinin değerlendirmesine sunularak jüri üyelerinin takımlarına girmeye çalışır. Bir jüri üyesinin takımına girmeye hak kazanan yarışmacı tur atlar ve yedi tur boyunca devam eden yarışmada

profesyonel bir sahnede profesyonel müzisyenlerden oluşan bir orkestra ile atladıkları turlar boyunca performans sergiler. Bu performanslar için vokal koçları, ünlü şarkıcılardan oluşan jüri üyeleri ve orkestradaki müzisyenler ile çalışma şansı bulan yarışmacıların performansları, izlenme oranı yüksek bir televizyon kanalı tarafından yayınlanır.

Yarışma süresince yarışmacılar gerçekleştirdikleri müzik pratikleri için hiçbir maddi kazanç sağlamazlar. Bu durum O Ses Türkiye yarışmasını gönüllü bir müzik olayı olarak tanımlamamıza olanak tanır. Yarışmacıların prestij ve tanınırlık sağlama, müzik kariyerlerine olumlu katkı sağlayabilecek kişilerden oluşan sosyal bir çevre edinme gibi nedenlerle pratiklerini gerçekleştirmeleri Bourdieu'nun simgesel ve toplumsal sermaye kavramları ile örtüşmektedir. Tüm bu unsurlara ek olarak yarışmada dinleyici, aracı ve yarışmacı müzisyenlerin farklı nedenlerle pratiğe katılması, O Ses Türkiye'yi bireysel gönüllü müzik olayları sınıflandırmasında değerlendirebileceğimizi gösterir. Dinleyicinin sosyalleşme ya da eğlence gibi nedenlerle pratiğe dahil olmasından farklı olarak müzisyen, yarışma aracılığıyla tanınırlık kazanmayı, aracı olarak televizyon kanalı ise maddi kazanç sağlamayı amaçlayabilir.

Sonuç olarak bireysel gönüllü müzik olayları, müzikal pratiği gerçekleştirenlerin iktisadi bir sermaye kazanımı yerine kültürel, toplumsal ve simgesel sermaye kazanımlarının ön görüldüğü, toplumsal belirlenimlerden ziyade müzisyenin gerçekleştirdiği pratiğe kendi kişisel dürtüleri ile şekil verdiği, ticari bir amaç güden bir aracının da mevcut olabildiği müzik olaylarıdır.

2.2. Toplumsal Gönüllü Müzik Olayları

Toplumsal gönüllü müzik olayları, müzikal pratiğin kişisel nedenler yerine toplumun bir bölümünü veya tümünü ilgilendiren, sosyal ve toplumsal nedenlerle müzisyen(ler)in ticari bir kazanç elde etmeksizin gerçekleştirdiği müzik pratikleridir. Burada önemli unsur müzikal pratiğin gerçekleştiriliş nedeninin mutlaka toplumsal bir mesele olması ve müzisyenin maddi kazanç sağlamamasıdır. Müzisyen kişisel çıkarlara sahip olsa dahi pratiği şekillendiren ana unsur özgecil tutumlardır. Müzik olayının yapılış nedeni ise değişiklik gösterilebilir. Toplumsal ve sosyal fayda yaratma, toplumsal problemlerin çözümüne katkı sağlama, toplumun belirli bir kısmını ilgilendiren politik düşünceleri paylaşma gibi nedenlerle düzenlenebilen toplumsal gönüllü müzik olaylarında bir aracının varlığı zorunlu değilse bile çoğunlukla benzer toplumsal amaçlara sahip ve doğrudan ticari amaç gütmeyen bir aracının varlığı da söz konusu olabilir.

Sokak hayvanları yararına düzenlenen yardım konserleri, çeşitli dernek, vakıf ve sivil toplum kuruluşları adına düzenlenen müzik etkinlikleri, siyasi eylemlerde gerçekleştirilen müzik dinletileri ile huzur evleri ve ceza evlerinde yapılan moral konserleri toplumsal gönüllü müzik olaylarına örnektir. Sokak hayvanları yararına düzenlenen konserler ile sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği yardım konserlerinde olduğu gibi amaçlanan, sosyal fayda yaratma veya bir toplumsal problemin çözümüne katkı sağlama olabilir. Bunun yanında siyasi eylemler ve etkinliklerde gerçekleştirilen müzikal pratiklerde politik düşünceleri paylaşma, yayma, bu düşünceye sahip kişilerle bir araya gelerek toplu bir güç ve birlik oluşturma gibi nedenlerle de gerçekleştirilebilir.

Bir televizyon kanalının belirli bir sivil toplum kuruluşu yararına düzenlediği bağış gecesinde konser verilmesi onu toplumsal gönüllü müzik olayı haline getirir. Toplumsal bir meselenin varlığı, sahne alan müzisyenin ücret almayışı ana unsurdur. Bunun yanında aracı olan televizyon kanalının reyting artışından dolayı dolaylı yoldan ticari kazanç sağlaması ise bu müzikal pratiğin toplu gönüllü müzik olayı olmasını engellemez. Çünkü kazanç dolaylı yoldan elde edilmiştir ve ticari amaç varsa bile örtük haldedir.

Toplumsal gönüllü müzik olaylarını bireysel gönüllü müzik olaylarından ayıran en önemli unsurlardan biri de izler kitle tutumudur. Bireysel gönüllü müzik olaylarından müzisyen ile aynı amacın, kazanılması beklenen sermaye biçiminin, aynı olması beklenmezken, toplumsal gönüllü müzik olaylarında izler kitle müzisyenle benzer amaçlarla etkinliğe dahil olur. Örneğin sokak hayvanları yararına düzenlenen konserde müzisyen gerçekleştirdiği ücretsiz performansla toplumsal bir mesele olarak gördüğü sokak hayvanlarına yardım etmeyi amaçlarken izler kitle de benzer biçimde bu problemin çözümünde rol almayı amaç edinmektedir.

Müzisyen, toplumsal gönüllü müzik olaylarında Pierre Bourdieu'nun tanımladığı kültürel, simgesel ve toplumsal sermayeler elde edebilir. Ancak toplumsal gönüllü müzik olayları bireysel gönüllü müzik olaylarından bu kazançların pratiği gerçekleştirmesinde önceliği oluşturamamasıyla ayrılır. Müzisyenin bu sermaye türlerini farklı müzik olaylarında da elde edebilecekken toplumsal nedenlerle gerçekleştirilen bir etkinlikte yer alması bunun göstergesidir.

İzmir'de gerçekleştirilen "Bora'yı Anma Konseri" toplumsal gönüllü müzik olaylarının bir örneği niteliğindedir. 25 Mart 2018 tarihinde gerçekleştirilen konser, alkollü araç kullanan birinin sebep olduğu trafik kazası sonucu, henüz 16 yaşındayken hayatını kaybeden, müzisyen Bora Aşçılar'ı anmak ve alkollü

araç kullanımını önlemek adına bu konuya dikkat çekmek için gerçekleştirilmiş bir müzik organizasyondur. İzmir Müzisyenler Derneği ile Trafikte Haklarını Derneği'nin işbirliğinde Zuhâl Müzik'in destekleri ile gerçekleştirilen konserde Evrencan Gündüz, Sedat Yüce, Zeynep Türköz, Yılmaz Demirtaş, MusicanaBand orkestrası gibi pek çok müzisyen ücretsiz olarak sahne alır. Profesyonel müzisyenlerin yansın Bora'nın daha önce aynı sahneyi paylaştığı liseli müzisyen arkadaşlarının performansları da etkinlik süresince sahnelenir. Müzik performanslarının yanında trafik kazaları ve alkollü araç kullanmanın sakıncaları ile ilgili video gösterimleri ve konuşmalar da gerçekleştirilir. Müzik organizasyonunun tüm unsurları, sahne dekoru, seçilen müzikler, yapılan konuşmalar Bora ve trafik kazaları ile alkollü araç kullanmanın doğurabileceği sorunlarla ilgilidir.

Konserin önemli bir özelliği toplumsal bir mesele olan alkollü araç kullanma sorununu engellemek için konuya dikkat çekme amacıyla düzenlenmesi ve müzisyenler ile aracının konserden bir maddi kazanç sağlama girişiminde olmamasıdır. Bunun yanı sıra konsere katılan dinleyici, müzisyen ve araçların benzer biçimde etkinliğe katılmalarındaki öncelikli nedenin toplumsal bir mesele olması da bir diğer önemli unsurdur. Müzisyenler konser süresince yaptıkları konuşmalarda, Zuhâl Müzik, İzmir Müzisyenler Derneği ve Trafikte Haklarını Derneği gibi araçlar ise yapılan görüşmelerde, etkinliğe ücretsiz olarak katılmalarını ve sağladıkları destekleri, bu soruna dikkat çekme, sorunun çözümüne katkı sağlama gibi amaçlarla gerçekleştirdiklerini doğrularlar. Etkinliğin tüm boyutları ile toplumsal bir mesele etrafında şekillenmesi, seçilen şarkıların ve şarkı sözlerinin, posterlerin, gerçekleştirilen konuşmaların, gösterilen videolarının trafik kazaları ve alkollü araç kullanma konusu ile ilişkisi, toplumsal gönüllü müzik olaylarının yukarıda sözünü ettiğimiz özelliklerini gerçekler. Bu noktalarıyla Bora'yı Anma Konseri'nin toplumsal gönüllü müzik olaylarına somut bir örnek olarak sunulabileceği sonucuna ulaşılır.

Sonuç olarak toplumsal gönüllü müzik olayları, müzikal pratiğin gerçekleşmesinde toplumsal bir meselenin belirleyici olduğu, müzisyenin maddi kazanç sağlamadığı ve toplumsal nedenlerle müzik pratiğini gerçekleştirdiği, doğrudan ticari amaç gütmeyen bir aracının da bulunabileceği, izler kitlenin de müzisyen ile benzer toplumsal sebeplerden etkinliğe dahil olduğu müzik olaylarıdır.

Müzisyenin ücret almadığı, etkinliği şekillendiren toplumsal meselenin doğrudan politik bir boyut kazandığı müzik olayları da mevcuttur. Bu durumda politik bir girişim olarak ele alabileceğimiz gönüllü müzik olaylarının gerçekleştirme nedenleri politik toplumsal söylemleri paylaşma, benzer politik görüşteki kişilerle bir araya gelme ve bu görüşe dair kültürel, toplumsal ya da simgesel sermayeler elde etme, sahip oldukları bu sermaye biçimlerini geliştirme ve sergileme gibi nedenlerle karşımıza çıkmaktadır.

Politik bir girişim olarak gerçekleştirilen müzik olaylarında müzikal pratiğin müzisyenin kişisel dürtüleri ile değil toplumu ya da toplumun bir bölümünü ilgilendiren meseleler ışığında şekillendiğini söylemek yanlış olmaz. Bu nedenle politik bir girişim olarak gerçekleştirilen gönüllü müzik olayları, toplumsal gönüllü müzik olayları özelliklerini taşımaktadır. Siyasi partilerin düzenlediği etkinliklerde gerçekleştirilen müzik faaliyetleri, dinletiler ve konserler, politik eylemlerde gerçekleştirilen dinletiler veya politik görüşler doğrultusunda bir araya gelen müzisyenlerin gerçekleştirdiği tüm müzik pratikleri, müzisyenin maddi kazanç sağlamadığı durumlarda toplumsal gönüllü müzik olayı olarak tanımlanabilir. Buradan hareketle politik bir girişim olarak gerçekleştirilen gönüllü müzik olaylarının özelliklerini sıralamak mümkündür.

Politik bir girişim olarak gerçekleşen gönüllü müzik olaylarında performansı gerçekleştiren müzisyen hiç bir biçimde ticari amaç gütmeyen ve doğrudan maddi kazanç sağlamaz. Müzisyenin bu pratikler içinde yer almasının sebebi izler kitle ile aynı doğrultuda politik bir görüşü dile getirme, bu görüş etrafında toplanan kişileri bir araya getirme veya bu politik görüşün savunmadığı, karşı geldiği noktaları aktarma, paylaşma ve yayma olabilir. Politik bir girişim olarak gerçekleşen gönüllü müzik olayları, siyasi partiler bünyesinde düzenlenen etkinliklerde, eylem alanlarında, sokaklarda veya benzer görüşten kişileri bir araya getirme amaçlı konser salonlarında, kültür merkezlerinde gerçekleşebilir. Burada müziksel olayın gerçekleştiği yer değil maksadı belirleyicidir. Organizasyonun yapılmasını sağlayan yine benzer politik görüşe sahip, siyasi parti görevlisi, belediye görevlisi, kültür merkezi koordinatörü, dernek çalışanı gibi bir aracı mevcut olabilir. Aracı bu etkinlikten müzisyen gibi maddi kazanç kazanma kaygısı taşımaz ve doğrudan maddi gelir elde etmez.

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) Korosu'nun müzik pratiklerini bu bağlamda incelemek politik girişimli gönüllü müzik olaylarının daha net aktarılabilmesi amacıyla faydalı olacaktır. Disk korusu 1979 yılında ilk kez Timur Selçuk tarafından Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu bünyesinde kurulur. 1980 yılında faaliyetleri durdurulan koro 2017 yılında şef Berktaş Akyıldız tarafından yeniden hayata geçirilir. Disk korosunda pek çok yaş ve meslek grubundan yaklaşık olarak yirmi dört kişilik

bir korist ekibi mevcuttur. Bunun yanı sıra şef Berktaş T. Akyıldız koroya tüm faaliyetlerde yardımcı olmaktadır.

Koro çalışanları, koristler ve koro şefi hiç bir konserden ücret almazlar. Bunun yanında dinleyiciler de hiç bir konser için ücret ödemezler. Gönüllülük esasına dayanan bir çalışma gerçekleştirdiklerini ifade eden Berktaş T. Akyıldız koristlerin ve kendinin koroda ücretsiz bir biçimde çalışmalarını ise benzer dünya görüşlerine ve bu görüşe dair vermek istedikleri mesajlar olmasına bunun yanı sıra ortak biçimde müziğe ilgilerinin olmasına bağlar. "her bireyin farklı sebepleri vardır, ama genel olarak... Hepimiz DİSK bünyesinde bulunabilecek... Belli bir dünya görüşü olan, belli bir düşünce yapısı olan insanlarız, Bunun dışında müzikle de bağı olan insanlar koroda var." DİSK korosu koristlerinden Gülden Sevgili Şumlu koroda bulunma nedenini şu sözlerle ifade eder; "Benim girmemin sebebi, ben örgütlü mücadeleden geliyorum ve koro bir direniştir diye düşünüyorum, birlikte marşlarımızı söylerken çok keyif alıyorum... Benim de bu mücadeleye, direnişe bir katkı olsun diye girdim... Zaten eski DİSK'liyim ben, eski sendikacıyım." (Halk TV, 2017).

Politik duruşlarını açıkça ifade eden DİSK korosunun repertuarı işçi marşları, devrim şarkıları ve çeşitli türkülerden oluşur. Koro, yaptıkları müziğin eğlenmek için değil bir mesaj vermek için olduğunun vurgusunu yapar. Bu mesajı vermekte ise müziği bir araç olarak kullandıklarını belirtirler.

"Sonuçta korist ya da müzik bir araç... Bir araç üzerinden mesaj veriyoruz biz burada... Ciao Bella'yı söylediğimizde, Partizan'ı bile söylediğimizde birebir kelimeleri anlatıyor olmasak da sonuçta... O sözlerin bir anlamı var... Sonuçta bir fikir, yani bir amacımız var. Aslında bir düşüncemiz var. O düşünce yapımızla paralel parçalar söylüyoruz. Bakın ne kadar güzel çalıyoruz söylüyoruz diye bir kaygımız yok. Bizim düşünsel olarak, siyasal olarak kaygılarımız var. Bunları da söylediğimiz parçalarla yansıtmaya çalışıyoruz." (Berktaş T. Akyıldız, kişisel görüşme, 5 Aralık 2017).

Dinleyici kitlesinin de benzer duyguları ve mesajları paylaştığını ifade eden koro şefi Akyıldız, belirli bir dinleyici kitlesinin varlığından söz eder. Dinleyicilerin DİSK korosunu bilerek konserlere geldiğini ve onlardan daha yüksek sesle marşlara ve türkülere eşlik ettiğini ifade eder. DİSK korosu, kuruluşundan bugüne her yıl 1 Mayıs işçi ve emekçiler bayramı kutlamalarında yer almaktadır. DİSK bünyesinde gerçekleşen etkinliklerde ve davet aldığı illerin etkinliklerinde yer alır. Tüm etkinlikleri ücretsizdir. Bunun yanı sıra koronun ihtiyaç duyduğu ulaşım masrafları, ses ekipmanları, konser salonları ve kostümleri gibi mali giderler azami ölçüde DİSK tarafından, çoğunlukla da bağışçılar tarafından karşılanır.

Sonuç olarak DİSK Korosunun, koristlerin ve şefin düzenlenen konserlerden ücret almaması, toplumsal bir mesele olarak politik görüşlerinin savunduğu ve karşı durduğu konular çerçevesinde etkinliklerini şekillendirmeleri, dinleyici, aracı ve müzisyenin ortak amaçla etkinliğe katılmaları koronun müzik faaliyetlerini toplumsal gönüllü müzik olayları içerisinde sınıflandırmamıza olanak tanır. Bunun yanı sıra politik bir söyleme sahip olmaları ve bunları bir koro ve müzik aracılığı ile paylaşma ve yayma gibi amaçlarla konser vermeleri, benzer politik görüşlere sahip dinleyicileri ve yine maddi çıkar göz etmeksizin müzisyen ile dinleyiciyi buluşturmada aracılık görevi üstlenen bağışçıları bu koronun politik bir girişim olarak gerçekleşen gönüllü müzik olaylarına örnek teşkil ettiğinin göstergesidir.

3.Sonuç

Müzik olayları, tınının ve toplumsal parametreleri bir arada bulunduğu ve bu sebeple müzik araştırmalarında temel bir unsur görevi üstlenen faaliyetlerdir. Müzik olaylarının sınıflandırılmasına yönelik yapılan çalışmalar ise günümüz müzik olaylarını tanımlamakta yetersiz kalmaktadır. Tüm müzik olaylarını sınıflandırmak kuşkusuz daha geniş bir çalışmanın konusu olabilir, ancak bu çalışma müzisyenin ücret almadığı müzik olaylarını tanımlamayı ve sınıflandırmayı amaçlar.

Simgesel çıkarların şekillendirebildiği, hiç bir yükümlülük, işi yapma zorunluluğu yokken doğrudan bir ücret almaksızın gerçekleştirilen faaliyetler ve bu faaliyetleri gerçekleştiren kimse anlamı taşıyan gönüllü kavramı bu çalışmada müzisyenin ücret almadığı müzik olaylarını tanımlamak adına kullanılmıştır. Buna göre çalışmada müzisyenin maddi kazanç sağlamadığı bu pratiklere gönüllü müzik olayları kavramı önerilir.

Gönüllü müzik olayları müzisyenin toplumsal veya kişisel dürtülerle pratiklerini gerçekleştirmesine göre bireysel ve toplumsal gönüllü müzik olayları olarak ikiye ayrılmaktadır. Bireysel gönüllü müzik olaylarında müzisyen kişisel hedeflerle müzikal pratiğini gerçekleştirirken Karl Marx'ın tanımladığı iktisadi sermaye biçimlerini değil Pierre Bourdieu'nun tanımladığı toplumsal, simgesel ve kültürel sermaye biçimlerinin birini veya birden fazlasını elde etmeyi amaçlar. O Ses Türkiye ses yarışmasında olduğu gibi bu pratiklerde dinleyici, müzisyen ve aracının pratiğe katılma nedeni birbirinden farklılık gösterir. Bunun yanı sıra maddi kazanç sağlama amacıyla bulunan bir aracı da mevcut olabilir. O Ses Türkiye örneğinde bu aracı yarışmanın yayınlandığı kanal ve dolayısıyla kanal sahipleri ve çalışanları olarak gösterilebilir. Toplumsal

gönüllü müzik olaylarında ise müzikal pratiğin gerçekleştiriliş nedeni kişisel çıkarların önüne geçen toplumsal bir meseledir. Müzisyen, dinleyici ve araçlar benzer sebeplerden pratiğe dahil olurlar. Bunun için incelenen 'Bora'yı Anma Konseri'nde olduğu gibi müzik pratiğini şekillendiren pratiğin gerçekleştirilme nedeni olan toplumsal meseledir.

Gönüllü müzik olaylarının politik bir girişimle gerçekleştirildiği müzik pratikleri de mevcuttur. Bu pratiklerde amacın politik toplumsal söylemleri paylaşma, benzer politik görüşteki kişilerle bir araya gelme ve bu görüşe dair kültürel, toplumsal ve simgesel sermayeler elde etme, sahip olunan sermayeleri geliştirme gibi nedenlerin olması kişisel dürtüler değil toplumsal meselelerle ilgili olduğunu göstermektedir. Bu durum da politik bir girişim olarak gerçekleşen gönüllü müzik olaylarının toplu gönüllü müzik olayları sınıflandırması altında incelenebileceği sonucuna ulaşılır.

Politik girişim olarak gerçekleşen müzik olaylarında müzisyen(ler) ücret almaz, belli bir politik görüş etrafında birleşirler ve bu görüşe sahip dinleyici kitlesi ile ücret almayan benzer görüşlü araçlar mevcuttur. Müzik, politik görüşle ilgili düşüncelerin paylaşılmasında bir aracı işlevi görür. Bu bağlamda incelenen DİSK korosunda olduğu gibi pratiği şekillendiren ana unsur politik bir toplumsal meseledir ve aracı ise Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu gibi maddi bir kazanç dürtüsü taşımayan, bu politik görüş ya da tutumu paylaşan çoğunlukla bir dernek, kurum ya da kişilerdir.

KAYNAKÇA

- Bourdieu, Pierre (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. USA: Harvard University Press.
- Erol, Ayhan (2009). *Müzik Üzerine Düşünmek*. Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- Halk Tv (2017). *Can Ataklı ile Yazı İşleri: Düünden Bugüne Disk Korosu*. 17 Mart 2018 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=jktbgIxMpXA&t=19s> adresinden erişildi.
- Jourdain, Anne ve Naulin, Sidonie (2016). *Pierre Bourdieu'nun Kuramı ve Sosyolojik Kullanımları*. (çev. Ö. Elitez) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kaemmer, John Edmund (1993) *İnsan Yaşamında Müzik: Müzik Üzerine Antropolojik Bir Bakış*. (çev. Y. Özer, yayımlanmadı). Texas: University of Texas Press.
- O Ses Türkiye (2018). 26 Mart 2018 tarihinde www.tv8.com.tr/o-ses-turkiye, adresinden erişildi.
- Özer, Yetkin (2002). *Müzik Etnografisi: Alan Çalışmasında Yöntem ve Teknik*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Özsöz, Cihad (2009). *Pierre Bourdieu Sosyolojisi ve Simgesel Şiddet*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Swartz, David (2011). *Kültür ve İktidar: Pierre Bourdieu'nün Sosyolojisi*. (çev. E. Gen) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2006). "özgeci", "gönüllü" 20 Mayıs 2018 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts adresinden erişildi.